

POKLICNA MATURA IZ SLOVENŠČINE – USTNI DEL IZPITA

Velja za 2022 in 2023.

Izpitne vsebine so zaradi izrednih razmer zmanjšane za 15 %.

SESTAVA IZPITNEGA LISTKA

Izpitni listič sestoji iz naslednjih vprašanj:

1. Glasno branje umetnostnega besedila oziroma odlomka umetnostnega besedila
2. Vodena interpretacija prebranega besedila
3. Jezikovna vprašanja ob krajšem neumetnostnem besedilu

Dijak dobi za:

- glasno branje (odlomka) umetnostnega besedila do 4 točke,
- vodeno interpretacijo umetnostnega besedila do 15 točk,
- odgovore na jezikovna vprašanja do 15 točk,
- kulturo dialoga do 6 točk.

IZPITNE VSEBINE

Književnost

Obvezna besedila

Biblija

Prilika o izgubljenem sinu

Antična književnost

Homer: Odiseja

ali

Homer: Iliada

Sofoklej: Kralj Ojdip

ali

Sofoklej: Antigona

Srednji vek

Pojmi, prvine za interpretacijo

Nastanek , sestava, kulturni in literarni pomen.

Prilika kot vrsta pripovedi, kratke zgodbe;
njene
značilnosti, namen.

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris.
Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Epika. Junaški ep. Mitološka podlaga: mit o
trojanski vojni. Način pripovedovanja,
opisovanja: epska širina.

Dramatika. Dramatska dogajalna zgradba.
Tragedija, tragičnost, vzroki tragičnosti.
Antično
gledališče.

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris.
Pomen obdobja.

Pridiga o grehu in pokori
(Brižinski spomeniki II)

Brižinski spomeniki. Vsebina in pomen. Pridiga kot polliterarna vrsta; njene značilnosti, namen.

Ljudsko slovstvo

Motivno-tematske in jezikovno-slogovne značilnosti. Zvrsti in vrste. Pomen ljudske tradicije.

Od lepe Vide

Epska ljudska pesem: motivi, jezik in slog.

Evropska renesansa

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci.

Shakespeare: Romeo in Julija

Renesančna tragedija, vzroki tragičnosti. Dramatska dogajalna zgradba. Renesnančno gledališče.

Reformacija, protireformacija in barok na Slovenskem

Časovna umestitev in kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Trubar: Proti zidavi cerkva

Protestantske ideje v besedilu. Jezik in slog.

Svetokriški: Na noviga lejta dan

Pridiga kot polliterarna vrsta; njene značilnosti, namen. Baročni slog.

Razsvetljenstvo na Slovenskem

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Linhart: Ta veseli dan ali Matiček se ženi

Začetki slovenskega gledališča. Komedija, komičnost, vrste komičnosti. Razsvetljenska in prerodna miselnost.

Evropska romantika

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Puškin: Jevgenij Onjegin

Romantična književna oseba, njen pogled na življenje. Roman v verzih.

Romantika na Slovenskem

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Prešeren: Sonetni venec (1., 7., 8., 15. sonet)

Sonet. Zgradba Sonetnega venca. Teme, motivi, pesniške podobe. Romantične značilnosti.

Prešeren: Zdravljica

Zgradba, oblika. Nacionalna in politična ideja.

Prešeren: Krst pri Savici

Zgradba pesnitve. Oblika, sestava kitic: povezava z dogajanjem. Teme, motivi,

	pesniške podobe. Epsko in lirsko. Romantične značilnosti.
Evropski realizem in naturalizem	Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.
Flaubert: Gospa Bovary	Realistični roman. Književna oseba, motivacija za njeno ravnanje. Vloga družbenih okoliščin oz. književnega prostora in časa.
Dostojevski: Zločin in kazen	Psihološki realistični roman. Miselnost in ravnanje glavne književne osebe. Vloga družbenih okoliščin oz. književnega prostora in časa.
Zola: Beznica	Naturalizem. Naturalistični roman: teme, motivi, jezik in slog; vpliv dednosti, časa in okolja na življenje književnih oseb.
Ibsen: Strahovi	Realistična, tezna, meščanska drama. Odnosi med književnimi osebami, njihove vloge v družinskem in družbenem življenju. Analitična dramska tehnika.
Med romantiko in realizmom na Slovenskem	Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.
Jurčič: Deseti brat	Začetki slovenskega romana. Zgradba, zgodba. Pripovedovalec, njegovo oblikovanje književnih oseb, književnega prostora in časa. Romantične in realistične prvine.
Jenko: Tilka <i>ali</i> Jurčič: Telečja pečenka	Začetki slovenske novele. Značajevka, obraz. Pripovedovalec, njegov pogled na književno osebo. Humorne prvine. Realizem in romantika v besedilu.
Kersnik: Jara gospoda	Realistična povest. Književne osebe: njihov položaj v družbenem okolju, medosebni odnosi, vrednote, motivacija za ravnanje.
Tavčar: Visoška kronika <i>ali</i>	Zgodovinski roman. Književna oseba v vlogi pripovedovalca. Psihološka oznaka glavnih književnih oseb; dejavniki, ki vplivajo na njihovo ravnanje.

Tavčar: Cvetje v jeseni	Povest. Okvirna pripoved. Pripovedovalec, njegov odnos do upovedene resničnosti. Vpliv usode in družbenih razmer na življenje književnih oseb. Romantika in realizem v besedilu.
Jenko: Obrazi (uvodni, 5., 7., 10.)	Obraz kot pesniška vrsta. Zgradba, oblika. Pesniške podobe. Realistični pogled na naravo. Romantične prvine.
Gregorčič: Njega ni	Ponarodela lirsko-epska pesem z biografskim ozadjem. Navezava na motiv ljudske pesmi. Jezik in slog.
Aškerc: Mejnik	Balada. Realistični slog. Epske in dramske prvine.
Evropska moderna	Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.
Wilde: Saloma	Avtorjeva obdelava biblijske snovi. Dekadence in simbolizem v besedilu. Poetična drama, pesniške podobe, njihov pomen.
Nova romantika/moderna na Slovenskem	Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.
Kette: Na trgu	Podoknica. Impresionistične prvine, simboli. Oblika pesmi, zvočni učinki.
Murn: Sneg <i>ali</i> Murn: Ko dobrave se mrače	Razpoloženjska, miselna lirika. Bivanjska tema, motivi. Zgradba pesmi. Impresionizem in simbolizem v besedilu.
Cankar: Na klancu <i>ali</i> Cankar: Hiša Marije Pomočnice	Književne osebe, vpliv družbenih pojavov in usode na njihovo življenje. Zgradba romana. Motivi, vodilni motiv. Realizem in simbolizem v besedilu.
Cankar: Hlapci	Tematska in idejna analiza. Tragičnost. Oznaka oseb.
Cankar: Podobe iz sanj, Kostanj posebne sorte	Črtica. Tema, motivi. Družbeno-zgodovinsko ozadje. Subjektivno pripovedovanje. Simboli.
Župančič: Duma <i>ali</i> Župančič: Z vlakom	Pesnitev z domovinsko temo, motivi. Pesniške podobe, njihov pomen, razmerje med njimi. Zgradba pesnitve, dvodelnost.
Svetovna književnost pred 2. svetovno	Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris.

vojno

Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Kafka: Preobrazba

Motiv preobrazbe, povezava z drugimi motivi besedila. Novela, pripovedna groteska. Način pripovedovanja, modernizem v besedilu.

Slovenska književnost pred 2. svetovno vojno

Časovna umestitev. Kulturnozgodovinski oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Kosovel: Slutnja

Pesniške podobe, občutje, impresionistične prvine, nominalni slog.

Kosovel: Ekstaza smrti

Pesniške podobe, občutje. Ekspresionistične motivnoidejne in jezikovno-slogovne značilnosti. Vizionarska pesem.

Kosovel: Kons 5

Konstruktivistična pesem. Motivno-idejne in jezikovno-slogovne značilnosti.

Grum: Dogodek v mestu Gogi

Simultano gledališče. Dramska tehnika. Prikaz, problematika dramskih oseb. Ekspresionistične, simbolistične, realistične prvine. Grotesknost.

Pregelj: Matkova Tina

Novela. Položaj glavne književne osebe v družbenem okolju oz. zgodovinskem trenutku. Ekspresionistične, simbolistične, realistične, baročne prvine.

Voranc: Samorastniki

Socialnorealistična novela. Vpliv družbene razslojenosti na življenje književnih oseb (malih ljudi), njihove lastnosti in simbolični pomen. Epske in dramske prvine, jezik in slog.

ali

Voranc: Boj na požiralniku

Socialnorealistična novela. Vpliv družbenega in naravnega okolja na življenje književnih oseb (malih ljudi). Simbolika in grotesknost. Epske in dramske prvine, jezik in slog.

Kranjec: Režonja na svojem

Socialnorealistična novela. Vpliv družbenozgodovinskega dogajanja na življenje književnih oseb (malih ljudi), njihova miselnost. Epske in lirske prvine, jezik in slog.

Smeri v slovenski književnosti po 2. svetovni vojni

Menart: Croquis

Značilnosti literarnih smeri.

Kulturnozgodovinski

oris. Ustvarjalci. Pomen obdobja.

Intimistična pesem: tema, motivi, pesniške podobe, jezik in slog.

Kovič: Južni otok

Pesem kot prispodoba. Tema, motivi.

Pesniške

podobe, pomen metafor. Zgradba, oblika pesmi.

Zajc: Črni deček

Tema absurda. Pesniške podobe, simboli; njihov pomen. Svobodni verz, ritem.

Kosmač: Tantadruj

Novela. Pripovedovalčev odnos do glavne književne osebe in do drugih književnih oseb. Eksistencialistične, realistične, simbolistične, fantastične prvine, barvni in zvočni učinki.

Jančar: Veliki briljantni valček

Bivanjski položaj dramskih oseb. Moderna groteskna drama z idejnimi prvinami absurda. Prepletanje tragičnosti in ironije, karikiranja. Metaforičnost, njen pomen.

Jezik

Dijak bere krajše neumetnostno besedilo, in sicer:

- publicistično ali strokovno besedilo, npr.:
 - intervju,
 - novico,
 - poročilo,
 - predstavitev osebe,
 - oceno/kritiko,
 - predstavitev kraja,
 - predstavitev postopka,
- uradni dopis ali javno pozivno/obveščevalno besedilo, npr.:
 - vabilo,
 - zahvalo,
 - opravičilo,
 - življenjepis,
 - pooblastilo,
 - zapisnik,
 - obvestilo,
 - besedilo ekonomske ali politične propagande.

Razčlenjuje prebrano besedilo, tako da:

- določi okoliščine nastanka besedila,
- določi temo besedila in podteme/ključne besede ter prepozna bistvene podatke,
- določi namen tvorca besedila,
- določi vrsto besedila (glede na različna merila) in besedilno vrsto ter prepozna njene

značilnosti,

- določi vlogo in pomen danih besed, povedi, delov povedi ... iz besedila ter nebesednih spremljevalcev pisanja.

Ob prebranem izhodiščnem besedilu in njegovi razčlembi dokazuje:

- poimenovalno zmožnost, tako da:
 - poimenuje prvine stvarnosti s knjižnimi besedami in v besedilu ne ponavlja besed,
 - predstavi pomen besed in besednih zvez in jih smiselno uporabi v novih povedih,
 - besedam iz izhodiščnega besedila poišče sopomenko, protipomenko, nadpomenko, podpomenko, besede iz iste besedne družine ali iz istega tematskega polja,
 - zamenja dano opisno besedno zvezo s tvorjenko in obratno,
 - prevzete besede zamenja z domačimi ustreznici ter vrednoti vlogo domačih in prevzetih besed,
 - prepozna poimenovalne napake v izhodiščnem besedilu, jih odpravi in pojasni svoje popravke;
- skladenjsko zmožnost, tako da:
 - predstavi pomen povedi/zvez povedi in pretvarja povedi v skladenjsko preprostejše ali zahtevnejše (npr. strne večstavčno poved v enostavčno, razširi enostavčno poved v večstavčno, združi zvezo povedi v večstavčno poved),
 - sprašuje po danih delih povedi,
 - tvori enostavčne povedi,
 - tvori priredno in podredno zložene povedi,
 - v zvezi povedi določi naveznik in poišče njegovo nanašalnico,
 - izrazi isto dejanje v tvornem in trpnem stavku,
 - poroča o prvotnem dogodku (premi govor pretvori v odvisnega ali obratno),
 - prepozna skladenjske napake (npr. napačno pomensko razmerje v povedi ali zvezi povedi, neustreznosti naveznik v povedi ali zvezi povedi, napačno razvrščene besede ali dele povedi, napačne oblike besed), jih odpravi in utemelji svoje popravke,
 - tvori skladenjsko pravilne odgovore v povedi in zvezah povedi (krajša besedila) ter pri tem upošteva pomensko, slovnično in aktualnostno razmerje;
- pravorečno zmožnost, tako da:
 - primerja knjižni in neknjižni izgovor besed, besednih zvez ali povedi in zapiše pravilni knjižni izgovor,
 - v pogovoru z izpraševalcem na ustnem izpitu govori čim bolj knjižno;
- pravopisno zmožnost, tako da:
 - prepozna pravopisne napake, jih odpravi in utemelji svoje popravke,
- slogovno zmožnost, tako da:
 - vrednoti ustreznost besedila, prepozna slogovne napake v njem, jih odpravi in utemelji popravke,
 - prepozna slogovno zaznamovane besede/besedne zveze, jih zamenja z nezaznamovanimi in ovrednoti okoliščine rabe,
 - tvori slogovno ustrezne odgovore,
 - prepozna jezikovno zvrst,
 - presodi in upošteva okoliščine za rabo ustrezne jezikovne zvrsti,
 - priredi isto besedilo za razne naslovnike in pojasni svojo priredbo;
- zmožnost nebesednega sporazumevanja, tako da:

- v besedilu opazuje nebesedne spremljevalce, prepozna njihovo vlogo ter vrednoti njihovo ustreznost in učinkovitost,
- med pisanjem/pogovarjanjem smiselno uporablja nebesedne spremljevalce pisanja/govorjenja, vrednoti njihovo ustreznost in učinkovitost;
- metajezikovno zmožnost, tako da:
 - poimenuje vrsto izhodiščnega besedila in to utemelji,
 - po vrednotenju učinkovitosti, ustreznosti, razumljivosti, oblikovanosti in jezikovne pravilnosti izhodiščnega besedila utemelji svoje mnenje,
 - predstavi načela uspešnega enogovornega/dvogovornega sporazumevanja in jih ponazori z zgledi,
 - v besedilu najde s strokovnim izrazom poimenovano jezikovno prvino (npr. samostalnik, tvorjenka), jo ponazori s svojim zgledom in utemelji svoj odgovor,
 - zahtevano jezikovno prvino poimenuje s strokovnim izrazom in predstavi njene pomenske, oblikovne, slogovne, izvirne, tvorbnne in tvarne značilnosti,
 - določi stavčne člene in njihove dele v enostavni povedi,
 - določi stavčno sestavo povedi (število stavkov v povedi in razmerje med njimi, osnovni in dopolnjevalni stavek, vrsto priredja, vrsto odvisnika v podredno zloženi povedi),
 - poimenuje razmerje v zvezi povedi,
 - v povedi/zvezi povedi/besedilu odkrije poimenovalne, skladijske, pravorečne, pravopisne, slogovne in oblikovne napake, jih odpravi in utemelji svoje popravke.
- pozna položaj slovenščine v Republiki Sloveniji, v zamejstvu in izseljenstvu ter v organih Evropske zveze.

UČBENIKI IN PRIROČNIKI ZA DIJAKE

- Z besedo do besede 1–4 (učbenik in delovni zvezek)
- SLOVENŠČINA – Jezik na poklicni maturi (zbirka nalog)
- SLOVENŠČINA – Jezik na poklicni maturi (razlage in ponazoritve jezikovnih učnih tem)
- SLOVENŠČINA – Književnost na poklicni maturi
- BERILO – Umetnost besede 1–4 (Učbenik za slovenščino)